

Charles Bernstein
Runouden
puolustus

poEsiä

ntamo

Charles Bernstein

RUNOUDEN PUOLUSTUS

© Charles Bernstein ja kääntäjät 2006

Alkuperäisjulkaisu Kirja kerrallaan ja Nihil Interit
poEsa-sarja
2006

Toimituskunta: Leevi Lehto, Tuula Hökkä, Aki Salmela, Olli Sinivaara

Aiemmat poEsa-julkaisut:

Jyrki Pellinen: Dostojevskin suomalainen sihteeri, 2004
Pauliina Haasjoki ja Reetta Niemelä: Kolmosten talo, 2005
Karri Kokko: Varjofinlandia, 2005
Janne Nummela: Lyhyellä matkalla ohuesti jäätyneen meren yli, 2006
Jyrki Pellinen: Katkaistut haulikot, 2006

ISBN 978-952-215-224-4

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
2012 | ntamo | www.ntamo.net

Charles Bernstein

RUNOUDEN PUOLUSTUS
Runoja ja esseitä kahdelta vuosituhannelta

Toimittanut Leevi Lehto

**Suomentaneet Leevi Lehto, Markku Into, Teemu Manninen,
Tuomas Nevanlinna, Tommi Nuopponen, Aki Salmela**

poEsia

www.ntamo.net

Sisällys

Alkusanat: Paitsi että... Leevi Lehto	7
Runouden puolustus	11
Ainoa Utopia on Tässä-ja-Nyt	15
Venäläinen baletti	18
[nimeämätön]	20
Palukaville	22
Aivan kuin puut ihan juurineen pitäisivät meitä otteessaan	25
Vastuuntunteita	27
Maaliskuu	32
Tyyppi	33
Uuden Vuoden	35
Ristiriita muuttuu kilpailuksi	36
Tytöntohelo	39
Boy Soprano	44
Kuoripoika	45
Etupelko	46
Dysrapsismi	47
Elämän matka	52
Lakkaan satamasta (Leevi Lehto)	53
Runoudesti	55
Yhteisyys on nimi jonka annamme sille, mitä emme voi pitää	59
Tilaisuuksien kohteita	62
Iltaruskopurje	63
Absorptio ja keinotekoisuus	64
Normaalien ihmisten tunteita	152
Näkymä ei-mistään	170
Herpaantumatonta hilseilyä	176
Ilmi-tuu-ikkunaan	180
Muistot	183
Kiitos kun sanoit kiitos	185
Todellisuuden tasavalta	188
Yleistämättä lainkaan	193
Tämä runo tarkoituksella jätetty tyhjäksi	197
Salut (Stéphane Mallarmé)	198

Salute (Charles Bernstein)	199
Sälyy (Tommi Nuopponen)	200
Tervehdys	201
Johnny Cake Hollow (Charles Bernstein)	202
Onni kaik' talloo (Leevi Lehto)	203
Sanat tulevat yöllä (Leevi Lehto)	204
Sane As Tugged Vat, Your Love (Charles Bernstein)	205
Auringonlasku lakipisteellä	206
L liekki sydämessäsi	208
Tee ja luo	210
Laurel sais	211
Sotajuttuja	212
Lipeävatsaisen tarjoilijattaren liverrys	218
Muurarin kädet	220
Miten tyhjä onkaan leipävanukkaani	223
Ikimuistettavuuden taide	234
 Huomautuksia	 250

Alkusanat: Paitsi että...

Tällä kirjalla on pitkä historia, joka ainakin osaksi on myös henkilökohmainen. Tapasin Charles Bernsteinin ensimmäisen kerran syksyllä 1992, ja valikoiman vanhin käännös ("Tilaisuuksien kohteita", s. 61) on peräisin tuolta ajalta – se ilmestyi *Helsingin Sanomissa* tammikuussa 1993 julkaisemani tekijän haastattelun ohessa.

Voin sanoa liioittelematta, että yhteys Charles Bernsteiniin – ja hänen kauttaan ensin pohjoisamerikkalaiseen, sittemmin lisääntyvästi (sekä maantieteellisesti että suuntautumiseltaan) globaaliin uuden runon yhteisöön on ollut oman myöhemmän tuotantoni ehdoton ja ratkaiseva viitepiste. En voi sanoa, mihin työni olisi kulkenut *ilman* tätä viitepistettä; varmaa on, että suomalainen runokulttuuri 1990-luvulla ja sen jälkeenkään eivät olisi voineet sille viitepisteitä tarjota.

Se henkilöhistoriasta. Paitsi että yllä sanomani sanoo samalla paljon runoilija Bernsteinista: olisi mahdollonta luetella kaikkia niitä maailman nykyisen runonäyttämön toimijoita, joista kulkee samanlainen – mutta erisuuntainen – viiteviiva samaan runoilijaan (vitsailin kerran ruotsalaisen *OEL:n* päätoimittajalle Jonas (J) Magnussonille, että olen nähnyt tutustunut useimpiin *suomalaisiinkin* runoystäviini Charlesin kautta. "Ei ihme", Jonas vastasi. "Joskus tuntuu, että melkein *kaikki* on saanut alkunsa Charles Bernsteinista."). Kyse on tietysti hänen roolistaan runousaktivistina – opettajana, kriitikkona, esseistinä, puuhamiehenä ja taustavaikuttajana. Jo yksistään näiden rooliensa kautta hän on helposti nykymaailman vakavasti otettavaan runouteen eniten vaikuttanut henkilö. Se "yhteisöllisyydestä".

Paitsi että tässä nämä vaikuttajaroolit (joita perinteisesti ehkä pidettäisiin "ulkokirjallisina") sanovat samalla oleellisia asioita yhtäältä hänen runoudestaan, toisaalta aikamme maailmassa mahdollisen yhteisöllisyyden luonteesta. Jos jotakin, Charles Bernsteinin runous on *villin* yksilöllistä – ei turvallisen ja vakautetun "oman äänen" mielessä, vaan päinvastoin omistautuessaan tällaisen kyseenalaistamiseen mahdollisimman monesta (ja yleensä arvaamattomasta) suunnasta. Lisäksi se on – johdonmukaisemmin kuin kenenkään muun tietämäni runoilijan – ei vain iloisin piittaamaton kommunikaatiosta, vaan useimmiten myös latteasti ymmärrettyä kommunikaatiota (ja näin myös latteasti ymmärrettyä

yhteisöllisyyttä) *vastaan*: niin sanoakseni *militantin* anti-yhteisöllistä ("against the idea of political efficacy of poetry", kuten hän sanoi haastattelussa vuonna 1995). Juuri tästä syystä en usko, että toteutunut vaikutus Charles Bernsteinin kohdalla on ymmärrettävissä ulkokirjalliseksi: vaikutus lähtee... ei: se *on*... sama asia... kuin hänen *runoutensa*.

Paitsi että. Voisi olla vaikea löytää Charles Bernsteinin runoa, joka ei suuntautuisi myös runoutta itseään – runouden *ideaa* – vastaan. Eikä vain Runouden (ymmärrettynä idealisoiduksi malliksi tai olemukseksi), vaan myös erillisten runouksien: hedelmällinen tapa lähestyä lähes mitä tahansa hänen yksittäistä runoaan on mieltää se interventioksi johonkin runouden kentässä vallitsevaan tilanteeseen tai voimasuhteeseen, aina johonkin reagoimassa, melkein aina jotakin *erityistä* idealisointia vastaan, mukaan lukien tietysti myös itse interventionismin idea: "[T]he work drops away and in its place there are stations, staging sites, or blank points of radical metamorphosis (...) [T]urning ever further away from ideality in the pursuit of an ultimate concretion", kuten hän kirjoittaa kokoelmansa *With Strings* (2001) esipuheessa.

Paitsi että juuri tämä tietysti on hänen runouden ideansa. Olen yrittänyt koota tämän valikoiman niin, että se mahdollisimman hyvin ilmentäisi tätä jatkuvaa älyllisen valppauden tilaa, joka minulle on Bernsteinin runoudessa keskeisintä. Mukana on runoja koko hänen aktiiviselta kaudeltaan; runoja ja esseitä (tietynlaisena esikuvana on ollut vuoden 1999 valikoima "puheita ja runoja", *My Way*, The Chicago University Press); runoesseitä ja esseerunoja; lyhyitä lyhyisiä runoja jotka usein tutkivat epiikan perusteita, pidempiä eeppejä sarjoja, joissa Bernstein usein on lyyrisimmillään (minulle pitkä runo "Normaalien ihmisten tunteita", ss. 152–169, on 1900-luvun lopun koskettavimpia); äänirunoja, "käsitteellisiä" runoja, ei-runoja, anti-runoja... yksi Bernsteinin oma käännös suomesta englantiin (joka samalla on käännös englannista – "englannin kielestä", niin kuin tavataan sanoa – suomeen)... ja, yhteisöllisyydestä puheen ollen, myös muiden kuin Bernsteinin kirjoittamia runoja.

Viittasin että Bernsteinin runous suuntautuu "oman äänen" ajatusta vastaan ja koko ajan purkaa "lyyrisen minän" ideologiaa – niin kuin se tekee, *paitsi että*: kaikessa mitä tässä olen sanonut yksilöllisyydestä, kriittisyydestä, avoimuudesta jne. on kuitenkin samalla kyse siitä, että runoilija antaa (Charlesin kohdalla valloittavan) persoonal-

lisuutensa pidäkkeettömästi kyllästää runoutensa. Tässä Bernsteinin runous tosiaan on välitöntä sukua kahdelle muulle suurelle amerikkalaiselle, Walt Whitmanille ja Allen Ginsbergille – jos kohta myös läpivalaisee jälkimmäisen tiettyä piiloista konformismia. Persoonallisuus ja ”oma ääni” riippumattomuutena annetuista yhteisöllisistä – myös yhä lobotomoidummista (s. 97) julkaisemisesta – rakenteista, ja näin koko ajan mahdollisena uuden, utooppisen (mutta huom: ”Ainoa Utopia on Tässä-ja-Nyt”, s. 15) yhteisöllisyyden lähtöpisteenä. Yhteisöllisyys myös herkkyytenä omille lähtökohdille: amerikkalaisuus Ralph Waldo Emersonin ensimmäisenä hahmottelemassa transsendentaalisen utopismin mielessä¹ voidaan nähdä erityisesti myöhemmän Bernsteinin yhdeksi kokoavaksi teemaksi (minun luennassani ”Muurarin kädet”, s. 220, kirjoittavat juuri tästä; ja ”Sota-juttuja”-tekstin sivallus – ”Sota on tekosyy paljolle kehnolle sodanvastaiselle runoudelle.” – on kuin suoraan jostakin Emersonin saarnasta). Ja *ääni* lopulta ihan äänenä: vaikka, tai pikemminkin *koska*, viehtymys odottamattomiin ja myös hankalasti lausuttaviin äänneyhdistelmiin on Bernsteinin prosodian läpikäyviä piirteitä, olisin valmis puhumaan tietystä, koko tuotannon tasolla toteutuvasta bernsteinilaisesta soinnista. Se ei ole ihan Poundin kirkas huiluääni, ei ihan suomalaisen kansanlaulun säröinen pajupillikään – ehkä jotain näistä molemmista hellittämättömän teini-ikäisen hilpeuden siinä määrin läpitunkemana, että ylinnä kuuluu yleistetty mutta koko ajan älyllisesti kontrolloitu suru.²

Paitsi että kun sanon ”tuotannon tasolla”, on vielä kysyttävä, millä edellytyksin Bernsteinin kohdalla voidaan puhua tuotannosta. Jo alkukielisenä sitä leimaa tietty vastarinta (myös) itse tuotannon ideaa kohtaan; tämä keskipakoinen liike tulee saamaan lisää pontta, kun tämä runous siirtyy niin sanoakseni toiskieliseen vaiheeseensa – minkä näen olevan käynnistymässä juuri nyt: yksistään kuluvana syksynä ilmestyy

¹ Ks. Emerson: *Luonto*. Suom. Antti Immonen. 23°45 *niin & näin* -lehden filosofinen julkaisusarja, 2002.

² Näin sanoessani reagoin tiettyä amerikkalaista reseptiä vastaan, jossa Charles Bernsteinin runouden laatupiirteeksi usein nostetaan huumori tai satiiri. Paitsi että ”hänen huumorinsa on niin mustaa että sitä ei edes näe”, se on myös niin näkyvää ja läpäisevää, että se lakkaa toimimasta erillisenä keinona, muuttuen (paljon suuremman) vakavuuden välttämättömäksi perustaksi.

tämän suomenkielisen ohella edustavat valikoimat ainakin ruotsiksi ja portugaliksi. ”Runouden kääntäminen on aina vain runouden harjoittamisen jatkoa”, Bernstein itse kirjoittaa (s. 226). Hänen oman tuotantonsa kääntäminen tulee pakosta merkitsemään sen jatkuvaa uudelleen kirjoittamista – ja tarkoitan tätä juuri siinä radikaalissa mielessä, jossa hän itse tämän kirjan loppuesseessä näkee vanhan suullisen perinteen runouden siirtymisen tapahtuneen. Kannustan seuraamaan tätä prosessia, joka epäilemättä tulee tuottamaan vielä monta uutta ”stations, staging sites, or blank points of radical metamorphosis”.

Paitsi että ensin sinun on ehkä luettava tämä kirja.

Helsinki, 21. syyskuuta 2006

Leevi Lehto

Runouden puolustus

Brian McHalelle

Suomentanut Tommi Nuopponen

Ne ongelmat, joita minulla on sellaisen termin kuetn
nonsenex
käyttämisesssä näissä tapauksissa itse Aasiassa vastaavat
sinun
kirtiikkiäsi jonka kohdistat termiin ideobuginen
liian-laajana nuanssittomanaque
turklinnallisena taimenpateena.
Sinä sanot että liihkhaa kuen höyryjyrä kun
me tarvitsemme hammaslääkärin (sanoisin jalokivisepän)
välineitä.
(Minutta sinäsin tulkitset väärin joidenkin
poltisten väitteiden määri luoteen; ei
temaainen
tulkinta joaisesta
joaisesta yksityiskohdasta jokaisessa ruunassa
vaan ulitututulkinta kothii eräänlaista
teksutaalista käytäntöä
jota sinä mieluiten kutsut ”nknsenseksi” mutta
jota minä *poltisista* sypistä mielpuiten kutsun
ideologiseksi!

, sano Lillri Lalleri)
 Ellil isis, nonesene katsos, vsvs supistaa
 moninaisaaden eerillallaisiee
 porssidissia, temaattisia ja diskurssivissia
 toimituksia merkityksen nolaa-
 asteeseen. Todellisuudessa on moninaisaas
 valensseja. Nin-sene.merkitys on liian binaarinen
 jaoppositioimenoi, liiaksi kakaikki tai ei mutaan
 selvitys jossa ninesense näyttää jo
 määrihelmallisesti olvin yhtä kaiken merkityksen
 puuttumisen kanssa. Meillä on ekhápää merkityksen
 hämärtymition, jhoha tarkoittaa ettei
 olla riippuvaisia konvektionaalista merkityksen
välittämisen menetelmistä vaan jhoha saattaa
 mahdoollistaa paaavlov suuremman merkityksellistisyyden kuin
 erityitet9uodot uhottua keskustelua jotka
 eivät merkitse mitään niitten
 hyperkonventionaalisuuden tähren (kalssisena esimerkkinä
 Bushin puheet). Sinä suorastaan sanot että
 nonsenese kyvli valoja ”antiteesillensä”
 merkitsemiselle: mutta soikeasti niiden runojen,
 joita sinä kutsut nonselnseksi, antitihisi ei ole
 its merkityksellisyys vaan ekhähää, joissain
 tapauksissa, myrkityksellisuuden simulaatio:
 petiotollisuus, manikealaatio, kielen

väli-nellistäminen, jne.

Olen ole Stewartin kanssa yhtä mieltä siitä että ”

mitä äädimmäisiä epämatkuvuudet.sitä

enemmän nonsisinsiiä”: Kuulen kuinka

merkitys alkaa kohota tästä rappauksista.

S’ okkelma kuitenkin on merkityksen mä-

mairittelu. Se mitä tarkoitat nomsensellä on

joakim a-rationaalisen kaltaista, mutta ratio (ja

tämä juontaa jo Blakestä, puhumaitakaan

esi-sokeriitikoista) EI VASTAA

merkitystä! Tämä tosiasiajotuu sellaisesta

oskillaatiosta, joka ksäsitään rytmiseksi tai

prosodicione, jota käsitteelo kenotekios.esseessä.

Olenaisesti, ankka/jänis -esitärkki koskee

näkökulman moniselitteisyyttä eikä selvästikään

ole noneselnsen hongemla: jonj kaksi

kilpailevaa, täysin jäkrevääm

lukutapaa, ei edes mitään rajan hämärtymistä;

kyse on konteksti-sidonnaissudesta) tjai

apsreevkit-sokeudesta kuten Witegenstein

Nonesesen on liian staattinen. Eköi

Prdunne jopa sano urn os-saan ”merkitys ilmenee

”vastaiskussa:: itse oskillaation

prosessissa,

muu-6-tenrivit 9-10 perustuvat

Karl Krausin aforismiin: *mitä lähempää
katsomme sanaa, sitä suurempi on etäisyys
josta se tuijottaa takaisin.*

Ainoa Utopia on Tässä-ja-Nyt

Suomentanut Leevi Lehto

Eipä aikaakaan kun ne, joilla ei ole nimeä tarinassa, saapuivat suuren kyltin luo, jonka etupuolella luki ”Utopia” (toisella puolella, niin kuin Woody Guthrie tapasi sanoa, ei lukenut mitään). Silti tuntui hiukan huolestuttavalta kun yksi meistä, joka osasi lukea piiloviestejä [*subtexts*], huomautti että ”Utopian” kirjaimet itse asiassa peittivät alleen sanan ”Yksityisalue”. ”Näin siinä aina käy”, hän sanoi. ”Hetki kun vain käytämmekin utopian tapaisia sanoja, pelaamme näköjään samaa vanhaa peliä.” ”Teitä ja muita pyhempi”, sanoi toinen meistä, joka osasi lukea tekoisyitä [*pretexts*], ”niin siinä lukee”.

Hetken kuluttua huomasimme tullemme keskelle jonkinlaisia korttelibileitä. Paikalla tungeksi parisenkymmentä tyyppiä, jotka huomattuaan meidät alkoivat tuijottaa meitä epäilevästi. Muuan hyvin iso mies tuli meitä kohti ja alkoi huutaa miten olimme tulleet viimeiselle korttelille, missä tunne oli ylin valti; osoittaakseen tämän hän oli valmis ”poimimaan”, niin kuin hän sanoi, meistä vetävimmän näköisen, ja muiden oli paras ”häippästä”, sillä täällä ei ollut sijaa ”ei-tunteellisille” tyypeille.

Tämä tuntui meistä hieman hämmäntävältä, sillä kukaan meistä ei ollut sanonut sanaakaan. Jotenkin tuo vetävän näköinen joukossamme onnistui keräämään rohkeutta kysyäkseen eräältä mukavan oloiselta naiselta mitä hyvin iso mies oli tarkoittanut tunteella. ”Jo siitä, että yli-päättään kysyt tuollaista”, nainen vastasi hymyillen, ”näen että olet tunteen vihollinen. Yleisesti sanoen”, hän lisäsi nopeasti, ”tunteen viholliset ovat huumorintajuttomia, älyllisiä miehiä.”

Naisen puhuessa tuli äkkiä pilkkopimeää lukuun ottamatta purpuranvärisiä säteitä, joita alkoi purkautua hänen sisältään ja jotka nyt valaisivat vain meidän pienen joukkomme. Purppura hohde vahvistui vahvistumistaan kunnes se näytti nostavan naisen puoli metriä maan pinnan yläpuolelle; kohta tämä oli sellaisen loisteen ympäröimä, että häntä ei enää edes saattanut nähdä. Pian valo jakautui kahdeksi erilliseksi suihkuksi, punaiseksi ja siniseksi. Sinisen keskeltä kantautui ääni, joka puhui ensin epäroiden, sitten yhä nopeammin ja kiivaammin.

”On monta vuotta siitä kun olen puhunut sydämeni kyllyydestä. Kaikkeaa tässä korttelissa – Utopiassa – nimitetään vastakohdakseen: tulevaisuutta menneisyydeksi, välinpitämättömyyttä rakkaudeksi. Perustajat uskoivat, että tällainen nimien kääntäminen johtaisi täydelliseen yhteiskuntaan, mutta tuloksena on, että me vain puhumme ja esitämme, mutta elämme aivan samoin kuin aina ennenkin.”

”Tässä korttelissa” – ääni oli nyt vakaa ja tuntui melkein laulavan – ”se mitä kutsutaan ’ajatteluksi’ on ehdottomasti kielletty sen nimessä, mitä puolestaan kutsutaan ’tunteeksi’. Itse kunkin oletetaan kirjoittavan ja sanovan vain sellaista, minkä kaikki tietävät, ja kirjoittavan ja sanovan sen tavalla, jolla kaikki muutkin ovat sen jo kuulleet. Itse asiassa tästä on julkaistu oikein käsikirja, *Hyväksytyt sanat ja sanayhdistelmät*, ja kaikki käyttävät puhuessaan ja kirjoittaessaan vain tästä kirjasta peräisin olevia muotoiluja. Vastaan ei auta väittää, sillä jokaista, joka on eri mieltä, kutsutaan tunnevastaiseksi ja – sukupuolestaan riippumatta – niinikään ’miehiseksi’. Juuri tästä syystä kaikki täällä on niin nurinkurista. Eiväthän tunteet nimittäin ilmennä itseään vain sanoitse, jotka me jo tunnemme. Mutta puhuessaan tunteesta tällaiset eivät oikeastaan haluakaan *kokea* sitä, vaan vain sen jäljitelmiä ennastaan tuttuun sanalliseen asuun puettuina. Toisin sanoen he haluavat kuulla ainoastaan sellaista, jonka jo tietävät, ja tätä toistoa – joka loppujen lopuksi on omalla tavallaan lohduttavaa – he nimittävät ’tunteeksi’. Mutta sellainen, joka puhuu ja kirjoittaa sydämen syntaksilla, ilmaisten sanoilla jotakin, jota ei muutoin kävisi päinsä ilmaista, saa kuulla olevansa kommunikaatiota vastaan ja liian älyllinen. He tekevät mielestä viholliisensa, unohtaen että kyynel on älyllinen juttu, niin kuin Blake sanoi. Itse asiassa tällaiset ovat niin ideologisen tunnemyönteisiä, että muuttavat tunteen abstraktiksi käsitteeksi joka on teoreettisempi kuin se älyllisyys, josta he irtisanoutuvat.”

Tässä vaiheessa sininen ja punainen valosuihku alkoivat kohota ja laajeta kunnes täyttivät koko taivaankannen korttelin yläpuolella – menen samalla päällekkäin niin, että taivas värjäytyi purppuranhohtoiseksi. Tämän valon sisältä kuuluva ääni oli nyt hyvin hiljainen, mutta selkeä kuin ystävän kuiskaus korvaasi. ”Eivät ajatukset suinkaan ole viholliisiamme. Ajatuksia on mahdotonta ymmärtää muutoin kuin tiivistettynä tunteena, ruumiina, kehona. Kun erotamme tunteen älystä, jaamme itsemme kahtia. Aivot tuntevat yhtä vahvasti kuin sukupuolielimet – kes-

CHARLES BERNSTEIN (s. 1950) on newyorkilainen runoilija, runouden opettaja, runousaktivisti ja ns. L=A=N=G=U=A=G=E-suuntauksen näkyvin nimi. Hänen työllään, joka on nähty niin T.S. Eliotin ja Ezra Poundin, Walter Benjaminin ja Gertrude Steinin, Ludwig Wittgensteinin ja Karl Krausin, Walt Whitmanin ja Allen Ginsbergin kuin Karl ja Groucho Marxinkin perilliseksi, on ollut huomattava vaikutus aikamme amerikkalaiseen ja maailmanrunouteen.

LEEVI LEHDON toimittama valikoima sisältää runoja ja esseitä vuosilta 1978–2006 ja tarjoaa kattavan runoilijankuvan. Kääntäjinä ovat toimittajan lisäksi Markku Into, Teemu Manninen, Tuomas Nevanlinna, Tommi Nuopponen ja Aki Salmela.

“Merkittävä ja vaativa runoilija – liittyy suuntaukseen, joka voi olla perusta käänteentekeväälle muutokselle tavassa, jolla kirjoitamme ja luemme runoutta.”

—Kenneth Funsten (Los Angeles Times Book Review, 1983)

“... supercharged & superrestless poet... a major poet for our time – & then some.” —Jerome Rothenberg (2006)

Etukannen kuva: Susan Bee, *Celestial Mechanics*, 2005 (yksityiskohta)

Takakannen kuva: Kirsi Poikolainen, 1994

Kansi: Pekka Kaikkonen

ISBN 978-952-215-224-4

ntamo 2012 | www.ntamo.net